

Ευγένιος Β' - Ένας ακόμη «πατριώτης» πατριάρχης, που καλούσε τους Έλληνες να δηλώσουν υποταγή στον Σουλτάνο

Η «παράδοση» που ήθελε τους ηγέτες του Πατριαρχείου, να αφορίζουν ή να «εγκαλούν στην τάξη» τους επαναστατημένους Έλληνες, δεν σταμάτησε με τον απαγχονισμό του «εθνομάρτυρα» πατριάρχη Γρηγορίου Ε' που είχε επίσημα αφορίσει την Ελληνική Επανάσταση του 1821, αλλά συνεχίστηκε κι απ' τον διάδοχό του, τον Ευγένιο Β'.

Ο Ευγένιος ήταν βουλγαρικής καταγωγής κι όπως σημειώνουν οι ιστορικοί «*σχεδόν άγράμματος, αλλά τολμηρός και θρασύς εις τὸ λέγειν*». Ο Ευγένιος ανακηρύχθηκε ως νέος Πατριάρχης καθ' υπόδειξιν του Σουλτάνου. Είχε βέβαια, προηγουμένως δώσει τα «διαπιστευτήριά» του, καθώς κατέδιδε τους επαναστάτες στους Τούρκους.

Όταν ο Πατριάρχης Γρηγόριος Ε' καθαιρέθηκε, ο Σουλτάνος ζήτησε επιτακτικά την άμεση εκλογή διαδόχου του, προκειμένου ο καθαιρεθείς να εκτελεστεί ως απλός κληρικός, και όχι ως πατριάρχης, πράγμα που θα είχε διπλωματικές παρενέργειες. Κανένας από τους Μητροπολίτες της Συνόδου δεν τολμούσε να δεχθεί να θέσει υποψηφιότητα υπ' αυτές τις συνθήκες, εκτός από τον Ευγένιο. Η εκλογή του έγινε δεκτή με δέος.

Όπως μας πληροφορεί ο ιστορικός Ιωάννης Κορδάτος, η ενέργεια του απαγχονισμού του Γρηγορίου Ε' και η ταυτόχρονη ανάδειξη του Ευγένιου Β', ήταν ενταγμένη στο πλαίσιο των υπόγειων μαχών που δίνονταν μεταξύ Δεσποτάδων και Μητροπολιτών, που επωφθαλμιούσαν τον πατριαρχικό θρόνο. Γράφει ο Κορδάτος:

«Αν και ο πατριάρχης Γρηγόριος αφόρισε τον Υψηλάντη και τους επαναστάτες και έστειλε εξάρχους στις επαρχίες με τους αφορισμούς και πανταχούσες σ' όλους τους Μητροπολίτες, προστάζοντας να διαβαστούν οι αφορισμοί, έπαψε να έχει την εμπιστοσύνη της τουρκικής κυβέρνησης γιατί βρέθηκαν Δεσποτάδες να τον συκοφαντήσουν ότι ήταν αρχηγός της Φιλικής Εταιρίας, άρα αρχισυνωμότης. Εκείνος που κατηγορήσε και συκοφάντησε τον Γρηγόριο ήταν ο Μητροπολίτης Πισίδας Ευγένιος».

Ο Ευγένιος, ως πατριάρχης πλέον, με πολλές εγκυκλίους του στην εποχή από Αύγουστο 1821 έως και Ιανουάριο 1822, καλούσε τους επαναστατημένους Έλληνες να μετανοήσουν και να δηλώσουν υποταγή και ευπείθεια στον Σουλτάνο: «Μεγάλαι ήσαν αι εύνοιαι (...) και το έθνος υμών αντικείμενον της πατρικής μερίμνης του Σουλτάνου, όφειλε να ευλογή τον μονάρχην, όστις κυβερνά τον λαόν αυτού καθ' υπόδειγμα της θείας ευσπλαχνίας (...) Αλλά φευ αγαπητοί εν Χριστώ αδελφοί μέγα μέρος των Ελλήνων, παριδόντες το καθήκον της ευγνωμοσύνης, ετόλμησαν να φέρωσιν όπλα εναντίον του γαληνοτάτου και κραταιοτάτου ημών ηγεμόνος».

Για όσους δε δεν «μετανοήσουν» εκτοξεύει ο συγκεκριμένος πατριάρχης απειλές κατά της ζωής, της περιουσίας, της οικογένειας και της πατρίδας τους και, πέρα από αυτά, κυρώσεις χωρίς έλεος, που θα τους επιβάλει ο Οθωμανός κυρίαρχος, ενώ «θα τους τιμωρήσει αμείλικτα και ο Θεός» (Δημ. Σοφιανού «Εγκύκλιοι του Οικουμενικού Πατριάρχη...»).

Η πρώτη εγκύκλιος του Ευγένιου του Β' εξεδόθη την 15η Αυγούστου του 1821 και είχε ως παραλήπτη τον μητροπολίτη Παροναξίας και έξαρχο παντός Αιγαίου Πελάγους Ιερόθεο, ο οποίος και επιφορτίσθηκε με το καθήκον να πείσει τους επαναστατημένους νησιώτες «να βαδίζωσι την οδόν της ευπειθείας και υποταγής απαρατρέπτως προς τον σουλτάνον»:

Ιερώτατε μητροπολίτα Παροναξίας, υπέρτιμε και έξαρχε παντός Αιγαίου Πελάγους... εντελλόμεθά σοι διά της παρούσης όπως χωρίς αναβολής ενεργήσης επί κοινή απαξαπάντων των επαρχιωτών σου ακροάσει και εμπνεύσης εις τας καρδίας των τας εν αυτώ περιεχομένας εννοίας με όλη την απαιτουμένην καθαρότητα και ακρίβειαν, διά να αναπέμψωσι προηγουμένως τας υπέρ του βασιλείου κράτους ικετηρίους αυτών φωνάς προς Θεόν, και επομένως κατανοήσαντες το γινόμενον και προς αυτούς μέγα βασιλικόν έλεος να βαδίζωσι την οδόν της ευπειθείας και υποταγής απαρατρέπτως, εν βεβαιότητι

ότι, καθώς η κραταιά βασιλεία εξευμενίζεται προς τους μετανοούντας και χαρίζεται αυτοίς φιλανθρωπώς την αμνηστίαν, ούτω κατά των σκληροτραχήλων και αμεταμελήτων μένει αδυσώπητος. Ενί λόγω, κατά το άφευκτον χρέος της προθυμίας σου, να στηρίξης πάντας αυτούς επί του κέντρου του ραγιαλικίου, υπαγορεύων συμφώνως τα σωτήρια και γινόμενος καλόν παράδειγμα προς αυτούς...

Περιμένομεν εν τάχει των γραφομένων απάντων την αισίαν αποπεράτωσιν. Η δε του Θεού χάρις είη μετά της ιερότητός σου.

Ο Κωνσταντινουπόλεως και εν Χριστώ αδελφός.

Η δεύτερη εγκύκλιος του Ευγένιου του Β' (Αύγουστος 1821) απευθυνόταν σε όλους τους Έλληνες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και με αυτήν καλούνταν οι εξεγερθέντες να καταθέσουν τα όπλα:

Φεύ! Πολλοί εκ του έθνους των Ρωμαίων παραμελήσαντες της χρεωστουμένης ευγνωμοσύνης, αγνωμονήσαντες των τοιούτων ευεργεσιών και εν ταυτώ αθετήσαντες και καταπατήσαντες τα θρησκευτικά διδάγματα, τα υπαγορεύοντα την εντελή ευπείθειαν και υποταγήν εις το θεοσυντήρητον αυτό βασίλειον κράτος, εις τοιαύτην εξετραχηλίσθησαν ματαιότητα και απόνοιαν, ώστε ετόλμησαν να αναλάβωσιν το σχήμα της ανταρσίας εναντίον της κοινής αυτής ευεργέτιδος Ημών τροφού αηττήτου βασιλείας...

Διασαλπίζομεν εις όλους σας τας εννοίας του υψηλού βασιλικού προσκυνητού ορισμού και παραινούμεν εν αγίω πνεύματι και παραγγέλομεν απαξάπαντας, μικρούς και μεγάλους, εκάστης τάξεως και βαθμού, όσοι αυθαδώς ετολμήσατε να εξοπλισθήτε κατά της κοινής ημών τροφού και ευεργέτιδος κραταιάς βασιλείας, να καταθέσητε αμέσως τα όπλα και να αναλάβητε το αρχαίον σχήμα της εντελούς και ειλικρινούς υποταγής και ευπειθείας σας προς αυτήν, και να αποπτύσητε το σατανικόν και μάταιον της ανταρσίας φρόνημα, οι δε λοιποί πάντες να μένητε εδραίοι και αμετακίνητοι εις το πιστόν του ραγιαλικίου... υπό την αμφιλαφή σκιάν τον βασιλείου κράτους...

Όλοι χωρίς τινός εξαιρέσεως να επιστρέψετε εις την σωτηριώδη οδόν της υποταγής, όντες βέβαιοι και πεπληροφορημένοι, ότι η κραταιά βασιλεία, κατιδούσα την πνευματικήν επιστροφήν και μεταμέλειαν, το άδολον και αληθές της ευπειθείας σας φρόνημα και την ακριβή διατήρησιν των του πιστού ραγιακιλίου καθηκόντων, αύθις ως μήτηρ φιλόστοργος θέλει σας εναγκαλισθή και θέλει σας περιθάλη επιδαψιλεύουσα τα της ακενώτου πηγής της ευσπλαγχνίας της πλούσια τα έλέη εφ' υμάς, και παραπέμπουσα εις βυθόν λήθης τα εξ επηρείας του μισοκάλλου δαίμονος απονενοημένα εκείνα κινήματα των τολμησάντων.

Κατά τον αυτόν δε τρόπον και η κοινή των ευσεβών μήτηρ αγία του Χριστού Εκκλησία θέλει εξευμενισθή και θέλει αξιώσει συγχωρήσεως και αφέσεως τους ημαρτηκότας και τα βάρη των φρικωδεστάτων αυτής αρών επισπασαμένους, βλέπουσα ενεργουμένην την μεταμέλειαν υμών...

Η τρίτη εγκύκλιος του Ευγένιου του Β' (Ιανουάριος 1822) καλούσε τους «προδότες» και «αποστάτες» κατοίκους της Κρήτης, της Πελοποννήσου και των νησιών του Αιγαίου «να κλίνουν τον αυχένα» στον «θεόθεν τεταγμένο Βασιλεύ»:

Οι ανά πάσαν την νήσον Κρήτην και τας υποκειμένας αυτή Επισκοπάς οικούντες Ρωμαίοι... η πάντα προς το συμφέρον του ανθρώπινου γένους οικονομούσα πρόνοια του υψίστου θεού, άνωθεν και εξ αυτής τής του κόσμου κτίσεως ετάξατο τας επιγείους βασιλείας ως τινάς βάσεις και θεμέλια αρραγή, επί των οποίων είναι εποικοδομημένη η καλή διοικήσις των λαών και η ευδαιμονία των υπηκόων εις αυτάς εχάρισε σοφίαν και γνώσιν του ειδέναι και ενεργείν συμφέροντα εις όλην την ανθρωπότητα και ό,τι αν πράττη ο θεόθεν τεταγμένος Βασιλεύς, τούτο είναι υπό της θείας προνοίας εξηρημένον...

Αλλά καθώς ύστερον από μίαν λυσσώδη τρικυμίαν επέρχεται μία γαλήνη, πνέουσιν οι ζέφυροι και οι πρότερον απηλπισμένοι διά τον επαπειλούμενον καταποντισμόν διασώζονται εις ασφαλείς λιμένας, τοιοντοτρόπως η θεία πρόνοια με την αποκατάστασιν της κραταιάς Οθωμανικής Βασιλείας επί του

έθνους ημών διασκέδασεν όλες εκείνας της ορθοδόξου ημών πίστεως τας ταραχάς και των πολιτικών ναυαγίων τας τρικυμίας, και τώρα τόσους αιώνες ευρισκόμενοι εις έναν λιμένα απολαμβάνομεν την μακαριστήν ευδαιμονίαν, πεπλουτισμένοι με εκκλησίας ιεράς και με όλην την άνεσιν των θρησκευτικών μας εθίμων.

Όσοι αδιαφορούντες εις τας εκκλησιαστικάς ημών παραινέσεις και πατρικάς συμβουλάς και επιμένοντες εις τα θεοστυγή αυτού του χριστιανικού χαρακτήρος αλλότρια εκείνα κινήματα, η ανομία αυτών επί τον τράχηλον αυτών και κρίμα λήφονται εαυτοίς και κατάκριμα, καθότι άφευκτος η κατ' αυτών δικαίως επαπειλουμένη πανωλεθρία και ουκ έσται αυτοίς ιλασμός ή σωτηρία μήτε σωματική μήτε ψυχική, αλλά κακοί κακώς οιμώξουσι και καταστραφήσονται εκ μιας...

Σεις, φεύ, καταπατήσαντες και θεία και ανθρώπινα δικαιώματα, αθετήσαντες και ευαγγελικούς νόμους και κανόνες αποστολικούς, νοσήσαντες μίαν απαραδειγμάτιστον αχαριστίαν, ομοίαν με εκείνην του προδότου Ιούδα, ετολήσατε να λάβητε όπλα εις χείρας και να υψώσητε αποστασίας σημαίαν, τ'αυτόν ειπείν αντιστρατευσάμενοι εναντίον του επουρανίου βασιλέως και Θεού ημών υπό στρατηγώ τω αρχεκάκω σατάν και παμπονήρω διαβόλω, του οποίου εφεύρημα και γέννημα είναι το είδος αυτό της αποστασίας, και αυτό εκ πρώτης αρχής ενέπνευσεν εις το πνευμα των πρωτοπλάστων μέσα εις τον παράδεισον. Ενί λόγω με το βδελυρόν αυτό κίνημα και με τους σατανικούς αυτούς τρόπους, εις μεν την εκκλησίαν του Θεού και εις όλον το ήσυχον γένος επροξενήσατε μελαγχολίαν και λύπην ανείκαστον...

Όθεν, χριστιανοί αδελφοί, τέκνα της ανατολικής ημών Εκκλησίας, όσοι κάτοικοι της Πελοποννήσου και όσοι του Αιγαίου πελάγους, όσοι πλέετε την θάλασσαν και όσοι ευρίσκεσθε εις την ξηράν, όσοι ενί λόγω είτε παραλογιζόμενοι οίκοθεν είτε απατώμενοι άλλοθεν εφθάσατε να νοσήσετε την κατηραμένην αυτήν νόσον και να λάβητε όπλα εις χείρας με αποστατικά φρονήματα ακούσατε της πατρικής μας φωνής, ήτις πηγάζει από πόνον εγκάρδιον, έλθετε εις εαυτούς, αποπτύσατε το σατανικόν αυτό φρόνημα της ανοήτου αποστασίας, ρίψατε τα

όπλα, τα αίτια της κοινής σας καταστροφής, αναλάβετε τον προγονικόν ρεαγιαλικόν χαρακτήρα, φιλιωθήτε με τον Θεόν, διά να έχητε και την εύνοιαν της υπό Θεού τεταγμένης κραταιάς και αηττήτου βασιλείας...

Ημείς, επιστηριζόμενοι εις την ευσπλαχνίαν του κραταιοτάτου ημών βασιλέως και εις την ευμένειαν των πολυχρονίων και ευμενεστάτων ημών αυθεντών, την οποίαν αναλόγους φωνάς δεν έχομεν να ευχαριστήσωμεν, και διά την οποίαν είμεθα υπόχρεοι να παρακαλούμε νυχθήμερον τον κύριον ημών και θεόν υπέρ του βασιλείου κράτους, όπως είη αήττητον και θριαμβεύον εις αιώνα αιώνων και υποτάττον πάντα εχθρόν και πολέμιον, και υπόχρεοι προσέτι να θυσιάσωμεν εαυτούς κατά λόγον χριστιανικής ευγνωμοσύνης...

Πηγές

sartzetakis.gr | rizospastis.gr | el.wikipedia.org | sfrang.com | davlos.gr